

A GYALOGSÁG FEJLŐDÉSI ÚTJA*

UJJÁÉLEDŐ honvédségünk hivatásos kerete abban a különös helyzetben van, hogy a háború öt évében az akkori két legnagyobb európai szárazföldi katonai hatalom: Szovjetország és Németország hadserege mellett és ellene is résztvett. Bármilyen szerencsétlenül is végződött ez a nem példa nélküli kettősség és fejleményeiből bármilyen következményeket kellett levonni államvezetésünknek, a katonára a háború végén egyetlen kötelesség hárul: hasznosítani a mindkét oldalon szerzett haditapasztalatokat népe javára. A háborúvesztés fél hadserege számára ez a feladat párosul az újjáépítés nehézségeivel és azzal a kötelezettséggel is, hogy az új alkotás feltétlenül jobb legyen a réginél.

A hosszú háború annyi meglepetést, újdonságot, csalódást és előre nem sejtett fejleményt hozott, hogy most, a megújulás kezdetén, önként felvetődik a kérdés: mielőtt újból megtelnek a laktanyák, mielőtt előlről kezdődik az új hadsereg felszerelése és kiképzése, nem kell-e generálisan megvizsgálni, hogy *elég-e katonai szempontból csak a régi követelményeket magunk elé tűzni*, ha helyes úton akarunk elindulni?

Erre a kérdésre kielégítő választ adni csak komoly munka árán lehet. Az újjáépítőnek mesteri kézzel, szellemi és szervező felkészültséggel kell munkájához nyúlni. Meg kell kopogtatni minden alapkövet, fel kell kutatni minden repedést és ki kell cserélni mindent, ami korhadt, vagy gyenge. Ha ezt bármi okból nem teszi, akkor az első megrázkódtatás ledönt mindent, amit épített és meg fogja tudni, hogy egy háborút kétszer is el lehet veszteni.

A mindkét oldalon folytatott küzdelem eseményeibe mélyen bele kell nyúlni s a tapasztalatokat használhatóvá feldolgozni. A rendelkezésre álló külföldi anyagot is figyelembe kell venni kellő átértékelés után, ami újabb hatalmas munkát s az egész pedig egy külön szervezetet igényel. A külföldi nagy hadseregek példája ugyanis bizonyos veszélyt jelent. Arra csábítja Dávidot, hogy Góliát vértjét öltse magára.

Addig is, amíg egy fenti rendeltetésű szervezet létesítésére sor nem kerülhet, az idő haladása egyre jobban figyelmeztet arra, hogy máris öntevékenyen kezdjük meg a háborúban résztvett katonák tapasztalatainak és javaslatainak összegyűjtését. Jelenlegi eszközeink és helyzetünk

* *Szerkesztőség megjegyzése:* A cikkel kapcsolatban a Szerkesztőség szükségesnek tartja megemlíteni, hogy ez egy utász szemszögéből felépített tanulmány.

A gyalogságnak igenis fejlődnie kell, de nemcsak műszaki irányban. A gyalogság főfeladata a *harc közvetlen megvívása*. Tehát vigyázni kell arra, hogy a műszaki fejlesztés és kiképzés ne történjék ennek és a mozgékonyságának ár rovására.

ismeretében egyedüli, de teljesen eredményes módszernek látszik erre egy a „Honvéd“ folyóirat által kiírandó *pályázatsorozat*, mely a ténylegesen szolgáló, továbbá tartalékos, nyugállományú és egyéb volt honvédegyének részére összefüggő és lényeges szervezési, kiképzési, gyakorlati, műszaki, stb. kérdéseket tenne fel. A beküldött dolgozatok részben közlésre kerülnének, az összes pedig rendelkezésre állna későbbi kiértékelésre az új utasításokat és szabályzatokat kidolgozó bizottságoknak. A pályázatok nagyobb, átfogó jellegű események, haditapasztalatok leírását, az ezekből levont következtetéseket, végül a honvédség fejlődésére vonatkozó javaslatokat, módosításokat tartalmazzák.

A pályázatok szelleme csak a teljesen szabad, őszinte, bátor kritika lehet, a kiértékelés pedig a dedukció módszere.

A következőkben megkísérlek a fenti elgondoláshoz mintát adni s egyúttal a gyalogság fejlődéséhez néhány gondolattal hozzájárulni, annak előrebocsátása után, hogy fejlődés alatt többet értek, mint egyes újszerű, vagy javított fegyverek rendszeresítését.

1938. *Tiszai hadgyakorlat*. Mint rohamcsónak szakaszparancsnoknak feladatom egy gyalogzászlóalj erőszakos folyamátkelését végrehajtani. A zászlóaljparancsnok tapasztalt, az első világháborút végigharcolt alezredes, jól kiképzett csapat parancsnoka, tiszteletreméltó őszinteséggel kijelenti, hogy sem ő, sem zászlóalja — alföldi alakulat lévén — még nem hajtott végre folyamátkelést és teljesen rám bízta magát.

1941. *Előnyomulás észak felé*. A Kárpátcsoport egyik hegyi zászlóalja az országhatár előtt megáll és minden kis oszlopa élére műszaki járőrt követel, mert a határon túl aknazár feltételezhető. A zászlóaljparancsnok a kívánságot méltányolja és szétosztja műszaki erőit. Valóban igen sok harcokocsinak van telepítve, az árkások minden különös eszköz és az orosz aknaanyag ismerete nélkül százszámra szedik fel ezeket, míg a gyalogosok közvetlen közelből tétlenül nézik a munkát. Egy óra múlva az első felrobbantott hídnál elakad az előnyomulás, amíg az árkásokat össze nem szedik.

Néhány nap múlva a Kárpátok túlsó oldalán. Az utakon menetoszlopok és gépkocsik százai állnak egymás mellett, az utakat teljesen elrekesztve. Katonák ezrei sütkéreznek, főznek, pihennek (?) s az út végén, alig 20 méter széles folyócskán át egy utászszakasz a helyszínen ledöntött fákból szükséghidat ró össze. Továbbhaladva, ez a kép sokszorosán megismétlődik s ezáltal az egész honvédség műszaki alakulatainak zöme ki van játszva kis hídépítésekre egy gyenge seregtest előnyomulásánál. Még említésre méltó, hogy az utat elzárt oszlopok — nyilván a rend nevében — nem akarják maguk elé engedni utászszakaszomat, mely a legelől lévő akadályhoz szintén hídépítésre van bevetve.

*

Talán ennyi elég lesz ahhoz, hogy mindenkinek még ezeknél is kirívóbb példák jussanak eszébe. Nyilván nem vagyok az első, aki ilyen helyzetben más megoldást keres, mint a műszaki csapatok szétforgácsolását és tarthatatlannak véli, hogy a gyalogság jelentéktelen és mindennapos akadályok előtt, ellenséges behatás nélkül, megtorpanjon. A csa-

patárkász-alakulatok, melyeket a háború folyamán többször is átszervezték, összevontak, nem bizonyultak elegendőnek minden műszaki feladat ellátására.

A gyalogságnak ezen az Achilles-sarkán alapvetően: szervezéssel és kiképzéssel kell segíteni. Az elsőhöz, melynek részleteibe korai lenne belebocsátkozni, csak ennyit fűzök: meg kell adni az élen járó harcászati egységnek mindazt a műszaki felszerelést, amely képessé teszi arra, hogy egy aknamezőnek már a valószínűsége, vagy egy kis folyó akadályjellege meg ne béníthassa mozgásában. Ha meggondoljuk, hogy lőtechnikailag mennyit fejlődött a gyalogság felszerelése, az egészen komoly lövegektől a rakétafegyverekig, akkor beláthatjuk, hogy nem lehet elérhetetlen célkitűzés néhány szerszám, gumicsónak-egység stb., melyek részben saját vonatába vannak beállítva, részben pedig a seregvonatnál állnak rendelkezésre. Szakítani kell azzal a felfogással, mely néhány járműegységfelszerelés megtakarítása kedvéért vét a harcoló csapat ütőképessége ellen és szívesen átsiklik a lényeg és a korszerűség követelményei felett. Legyen már békében eleinte inkább kevés, de teljesen felszerelt egységünk, mint magaslétszámú, állandóan anyagihiánnyal küzdő, puskafogással foglalkozó „hadseregünk“, mely egy nagyzó vezető kezében nagyobb veszélyt jelent sajátmagunk, mint az ellenség számára.

A gyalogság fejlődésének útja: fokozatos műszakosítás révén mozgékonyságának fokozása. További nehéz fegyverekkel való megterhelése nem látszik célszerűnek. Fegyverszaki és harckiképzése mellett, ha azt a háborús tapasztalatok alapján sallangjaitól megtisztítjuk, néhány leegyszerűsített műszaki feladatra még az egy éves szolgálati időben is marad ideje. Gondoljunk csak arra, hogy a többi fegyvernemnél mennyi időt vesz igénybe komplikáltabb felszerelésének kezelése, a fogat, a gépköci és egyéb anyagnak csupán a karbantartása. Ezzel szemben a gyalogság zöme csak puskával, illetve géppisztollyal van felszerelve, tehát olyan fegyverrel, amely harcon kívül csak kevés elfoglaltságot jelent. A gyalogságot tehát az eddiginél jóval nagyobb mértékben lehet műszaki kiképzésben részesíteni. Természetesen csak egyszerű, kevés és könnyű szerszámmal végrehajtható műszaki feladatokra gondolok. Ilyenek:

a) *Gyorsakadályok, gyorsan és könnyen telepíthető műszaki záruk létesítése.* Ezeknek eszközeit megteremteni a haditechnika első feladatai közé tartozna. Eddig a gyalogság primitív, vagy egyéb rendeltetésű eszközeivel (kézigránát, páncélököl, stb.) rögtönzött műszaki zárat, mert szükségét érezte és műszaki csapat nem állt mindig rendelkezésre.

b) *Ellenség által telepített műszaki záruk eltávolítása.* Ehhez a háborús és háború utáni tapasztalatok szerint nem kell sok eszköz. Elektromos műszer a harctéren alig használható és csak a fémből készült aknákat jelzi. Alkalmasabbak a „házi eszközök“. Csak jó szem és műszaki gyakorlat kell hozzá.

c) *Kis folyón járőrök, könnyű fegyverek áthajózása.* Egy zászlóaljban belül kb. 20—30 úszni tudó honvédből álló osztag nyerne kikép-

zést a szolgálati idő bizonyos hányadát műszaki alakulatnál töltve.

d) *Kisebb szükséghidak, bürök építése* minden szárítás és komolyabb tervezés nélkül, előre kidolgozott típusok alapján a csapat saját járművei részére, kis akadályokon át. Ez sem jelentene különös kiképzési vagy szellemi megterhelést, viszont a gyalogság kiképzését változatosabbá tenné azon kívül, hogy közhasznú tanulmánynak is bevélnék.

e) *Kisebb erődítmények, bunkerek, drótaskadályok, vasúti sinek, egyszerűbb építmények robbantása.* Ezt a háborús események és partizánmozgalmak jelentőségének ismeretében nem kell indokolni.

A fenti és esetleg még adódó hasonló méretű műszaki feladatok megoldásánál a szerény műszaki eszközök megadása mellett leglényegesebbnek a csapat szellemi és erkölcsi felkészültségét tartom, illetve beállítást az ilyen feladatokra. Hosszú gyakorlati tapasztalatom lényege az, hogy az ilyen kimondottan anyagi természetű problémáknál is az eredmény főként a csapat szellemén és munkakedvén áll, vagy bukik. Következtetésem során kénytelen vagyok — már célkitűzésemnél fogva is — a műszaki csapatokra hivatkozni és bizonyos összehasonlításokat tenni a tények és események alapján.

Műszaki munka végzése közben bizonyos fokú, az élet minden terén hasznos, gyakorlati és műszaki érzék mellett kialakul a legmagasabbrendű fegyelem: a munkafegyelem. A békében is életveszéllyel járó gyakorlatok (robbantás, aknatelepítés) a feltételezett, vagy jelzett „ellenség”-nél sokkal jobban hozzászoktatják a legénységet az elővigyázatossághoz és kifejlesztik a lényegi bajtársiasságot az együtt vállalt veszélyben.

A műszaki csapatok nem azért képesek akadályt leküzdeni, mert békekiképzésük ideje alatt mindenféle akadály leküzdését tanulták, vagy mindenre megvan a megfelelő felszerelésük. Kizárólag azért, mert tudják, hogy az a kötelességük és senki más el nem végzi helyettük. A Harcászati Szabályzat kimondja, hogy „a műszaki csapatok hivatása mindazoknak a műszaki feladatoknak elvégzése és irányítása, melyekre a többi fegyvernem kiképzésénél és felszerelésénél fogva nem, vagy kevésbé alkalmas”. Ezzel logikailag lehetővé teszi a műszaki csapat korlátlan megterhelését, viszont a többi fegyvernemnek, főleg az élen járó és küzdő gyalogságnak módot ad arra, hogy bizonyos ponton megálljon és ne legyen köteles műszaki természetű erőfeszítéseket tenni. Ezt az álláspontot feltétlenül helyesbitendőnek tartom, már csak azért is, mert a gyakorlatban is tarthatatlan. A valóság az, hogy a gyalogság és sokszor a többi fegyvernem is, műszaki csapat hiányában saját kárán, a harctéren kénytelen megtanulni és jól-rosszul végezni, robbantástól az útépítésem át sokszor a vasbetonóvóhelyig, a legkülönbözőbb műszaki munkákat, melyekkel békében nem foglalkozott „kiképzésénél és felszerelésénél fogva”.

A gyalogság csekély fokú műszakosítása még egy fontos kérdést is dűlőre vinne. Éveken át foglalkozott a vezetés az utászcsapat kettéválasztásának gondolatával: harcos és építő utászcsapatra. A végén aztán elintézték tekintették a kérdést azzal, hogy minimális roham-

kiképzés után a csak puskával felszerelt utászokat kezdték rohamutásznak nevezni és megbízták az erődök elleni harccal. A kevés, de felfújt eredményre és az óriási vérveszteségekre mindenki emlékezhetik.

Nem lett volna kézenfekvőbb már az első világháború tapasztalatai alapján egyes gyalogsági részeket (gránátosok, rohamcsapat) vagy akár minden gyalogost kiképezni egyszerű robbantó töltetek összeállítására és a gyújtózsínor használatára? Ugyanis a régebbi katonák előtt nem titok, hogy az egész erődharceljárásban nem volt semmi olyasmi, amit az első világháború gyalogos rohamcsapatái nem ismertek volna. Csak a tűzfegyverek teljesítménye változott, a tüskésdrótkerítés és a lőrés maradt a régi. Az, hogy nálunk hirtelenül — és főleg megfelelő fegyverzet nélkül — rohamutászt kellett kreálni és bevetni békében harc kiképzéssel csak szükségyszerűen foglalkoztatott embereket a legnehezebb harc feladatra, annak kizárólag a németmajmolás volt az oka (a német alaposság és anyagi felkészültség nélkül). Véleményem szerint tüskésdrótkerítést átvágni, ködkézigránátot dobni, lőrést robbantani, sőt kis lángszórót kezelni — ma már nem tekinthető műszaki feladatnak.

Mindez nem érintené az utászcsapat féltve őrzött harcos csapatjellegét. Reméljük, hogy ezután a háború után már nem lesz, aki különbséget akarna tenni harcos és nem harcos fegyvernemek között jelentéktelen és mondvacsinált előnyzésekkel. A műszaki csapatokra hárulna továbbra is a valóban komoly, nagyszabású, egészen súlyos műszaki feladathalmazat, melynek csak a technika irányában szabad bővílnie.

Közismert tény, hogy a műszaki csapatok hiányos fegyverzetük és szükségyszerű harc kiképzésük ellenére gyalogos harcban is kitűnően megállták a helyüket. Ez nem a különféle körülmények folytán a műszaki csapatokhoz került személyek dicsérete, hanem annak a bizonyítéka, hogy aki dolgozni tud, az harcolni is tud, illetve a technika háborújában csak az tud helytállni, aki dolgozni is tud.

Távol áll tőlem az a gondolat, hogy a gyalogusból utászt csináljunk, vagy a gyalogság harci jelentőségét eredeti elgondolásában háttérbe szorítva lássam, de ha a fejlődés útjára akarunk lépni, egy tényre számolnunk kell: miként annak idején a lovasság, mint főfegyvernem szerepét fokozatosan átadta a gyalogságnak, mikor a robbanóanyag, *mint lőpor* megjelent és átformálta a háború képét, ugyanúgy korunkban, mikor a robbanóanyag, *mint közvetlenül ható fegyver* hódít egyre nagyobb teret, *az általános katona tipusa fokozatosan eltolódik a műszaki katona tipusa felé.*

Bóra Gyula